

Hallinto- ja kuntaministeri Mari Kiviniemi 25.3.3008

Rahoitusmarkkinoiden näkymät Suomessa

Hyvät kuulijat, arvoisa seminaariyleisö,

Otsikkoni on rajattu tarkastelemaan Suomen näkymiä, mutta en malta olla sanomatta muutamaa sanaa kansainvälisestä tilanteesta, joka väistämättä heijastuu myös tänne Pohjan perukoille.

Yhdysvaltojen tilanne näyttää hyvin huolestuttavalta. Talouden näkymät siellä ovat heikentyneet nopeasti ja lähikuukaudet näyttävät vaikeilta, huolimatta keskuspankin toimenpiteistä.

Asuntomarkkinoiden tilassa ei ole näkyvissä käännettä parempaan ja maksuhäiriöt uhkaavat laajentua kulutusluottoihin yleisemminkin. Yhdysvaltaiset pankit ovat joutuneet tekemään mittavia sijoituksistaan ja vahvistamaan pääomiaan muun muassa ulkomaisten valtio-omisteisten sijoitusrahastojen varoilla. Rahoitusongelmat johtivat juuri yhden merkittävän arvopaperivälittäjän pakkofuusioon isoon pankkiin.

Talouden taantuminen ja rahoitusalan ongelmat ovat sysänneet osakekurssit jyrkkään laskuun Yhdysvalloissa. Muiden maiden – mukaan lukien Suomen - pörssit ovat, markkinoiden kansainvälisestä luonteesta johtuen seuranneet perässä. Tällä hetkellä on vaikea sanoa, perustuvatko osakehintojen voimakkaat laskut ja luottomarkkinoiden toimimattomuus markkinoiden ylireagointiin vai talouden fundamenttien todellisiin muutoksiin. Kurssien lasku kuuluu normaalinakin aikana laskusuhdanteeseen.

Raha- ja finanssipolitiikan voimakas keventäminen Yhdysvalloissa tukevat osaltaan talouden elpymistä, joten on mahdollista, että Yhdysvallat välttää pitempiaikaisen taantuman. Kuitenkin myös näkemykset hitaan kasvun vaiheen pitkittymisestä ja syventymisestä ovat viime aikoina vahvistuneet. Yleisellä talouspolitiikalla on vaikeaa vaikuttaa suoraan rahoitusmarkkinatoimijoiden vakavaraisuuteen taikka niiden keskinäiseen luottamukseen.

Euroopassa ja erityisesti Suomessa makrotalouden tila ja näkymät ovat vielä kohtalaisen suotuisat, mikä vaimentaa osaltaan globaalin rahoitusmarkkinakriisin heijastumista meidän markkinoille. Tosin Suomenkin talouden kasvuennusteita on reivattu alaspäin. Valtiovarainministeriö ennakoi Suomen talouden kasvun olevan tänä vuonna 2,8 % ja ensi vuonna 2,5 prosentin tuntumassa. Pitkittyessään globaalilla taantumalla olisi luonnollisesti reaalityaloudellisia vaikutuksia myös Suomessa, jotka heijastuvat aina myös rahoitusmarkkinoille.

Suomen rahoitusmarkkinoiden vakaudessa tai näkymissä ei ole tapahtunut viime kuukausina mainittavaa heikentymistä. Pankkien taloudellinen tila oli viime vuoden lopussa hyvä eivätkä Suomessa toimivat pankit ole viranomaisten selvitysten mukaan altistuneet maailmalla omaisuusarvojen hävitystä aiheuttaneille strukturoitujen sijoitusinstrumenttien riskeille. Osakekurssien jyrkkä lasku voi aiheuttaa kannattavuuden heikentymistä vakuutussektorilla, mutta tämä luonnollisesti riippuu sijoitusomaisuuden osakepainoista.

Pankkien pitkäaikaiset rahoituskustannukset ovat markkinahäiriön seurauksena kohonneet ja tullevat heijastumaan myös luotonannon hinnassa. Samaan suuntaan vaikuttaa myös talletuskilpailun seurauksena kohonnut talletuskorkojen taso. Kallistuva rahoitus toisaalta hidastanee luotonannon ja velkaantuneisuuden nousua, mikä viime vuosien kehityksen valossa voidaan nähdä myönteisenäkin asiana.

Suomalaiset rahoitusmarkkinaviranomaiset (VM, Rata, SP, STM ja VVV) seuraavat tilanteen kehitystä tarkasti tahoillaan ja tekevät tiivistä yhteistyötä. Työn luonteesta johtuen siitä ei tietenkään pidetä meteliä mutta uskon, että edellä mainituilla viranomaisilla on varsin samanlainen käsitys nykytilanteesta.

Hyvät kuulijat,

Pankkiministerinä kerron vielä meillä valtiovarainministeriössä meneillään olevista rahoitusmarkkinoita koskevista lainsäädäntöhankkeista, jotka ovat kyllä tälle yleisölle varmasti tavalla tai toisella tuttuja.

Finanssimarkkinoiden jatkuva kehitys ja siitä seuraava monimutkaistuminen ja sijoitustoiminnan riskien kasvaminen on jo pitkään ollut arkipäivää. Euroopan unionin jäsenyys on muuttanut toimintaympäristöä Suomessa, mutta Euroopan tapahtumat ovat luonnollisesti yhteydessä laajempaan globaaliin kehitykseen.

Rahoitusmarkkinoiden sääntely on merkittävästi kansainvälistynyt ja muuttunut yksityiskohtaisemmaksi ja monimutkaisemmaksi. Yritysrakenteet ovat samanaikaisesti muuttuneet, kun useilla toimialoilla on tapahtunut huomattavaa yhdenmukaistumista.

Toimintaympäristön jatkuva muutos vaatii kaikilta osapuolilta joustavuutta ja sopeutumiskykyä. Tämä tulee todennäköisesti säilymään finanssialan keskeisenä haasteena myös lähivuosina: vaikka takana onkin melkoinen sopeutuminen uuteen EU-peräiseen sääntelyyn, uuden lainsäädännön tosiasialliset

vaikutukset eivät kokonaisuudessaan ole vielä selvästi havaittavissa. Lisäksi pankki-, vakuutus- ja pörssitoimialan konsolidoituminen jatkuu edelleen.

Nykyinen epävarma markkinatilanne on monessa mielessä vakava testi eurooppalaisille rakenteille. Toistaiseksi en näe syytä kyseenalaistaa jo useita vuosia valmisteilla olevia kantojamme uusiin järjestelyihin: tarvitsemme yhteisiä tapoja hoitaa finanssimarkkinoiden haasteita, tarvitsemme yhtenäisempää valvontaa ilman uusia instituutioita ja parempaa laatua valvonnassa sekä EU:ssa että globaalilla tasolla.

Tämä ei poista tarvetta arvioida jatkuvasti, miten nykyistä sääntely- ja valvontakehikkoa unionissa tulisi parantaa. Täytyy myös pitää mielessä, että mikään järjestelmä ei koskaan kykene täysin poistamaan riskejä ja ylilyöntejä markkinoilta.

Hyvät kuulijat,

Yhdistämme rahoitus- ja vakuutusvalvonnan eli nykyisen Rahoitustarkastuksen ja Vakuutusvalvontaviraston uudeksi yhteiseksi valvontaviranomaiseksi ensi vuoden alusta lukien. Asetimme viime kesäkuussa työryhmän laatimaan esitystä siitä, miten uusi valvontaorganisaatio tulisi järjestää, jotta se olisi mahdollisimman laadukas, tehokas, tasapuolinen ja valvontatyössään itsenäinen. Puheenjohtajansa ministeri Antti Tanskasen johdolla toiminut työryhmä on antanut ehdotukset Suomen Pankin yhteyteen perustettavaa valvontaviranomaista koskevaksi laiksi sekä muiksi tarvittaviksi säännöksiksi.

Pidän työryhmän esitystä kaiken kaikkiaan erittäin tasapainoisena. Tavoitteena on, että hallituksen esitys asiasta annetaan eduskunnalle ennen kuluvan kevätistuntokauden päättymistä ja uusi viranomaisen aloittaa työnsä ensi vuoden alussa.

Syyt finanssivalvonnan yhdistämiselle ovat ilmeiset. Pankki- ja vakuutustoiminta on viimeisten vuosien aikana voimakkaasti keskittynyt finanssikonglomeraatteihin eli sekä pankki- että vakuutustoimintaa harjoittaviin konserneihin. Viime vuosien kehitys asettaa entistä kovemmat vaatimukset luotto-, vakuutus- ja eläkelaitosten valvonnalle ja erityisesti valvontaviranomaisen ammattitaidolle. Varsinkin Suomen kaltaisessa pienessä maassa on tarpeen varmistaa, että korkeaa ammattitaitoa edellyttäviin tehtäviin käytettävissä olevat rajalliset resurssit voidaan käyttää mahdollisimman tehokkaasti. Finanssivalvonnan onnistumisella on keskeinen merkitys koko kansantaloudelle: tämä on tosiasia, joka on Suomessa laman jäljiltä erityisen hyvin muistissa.

Sama kehityssuunta on selvästi havaittavissa useissa muissakin Euroopan maissa. Kaikissa muissa pohjoismaissa rahoitus- ja vakuutusvalvonta on jo yhdistetty. Trendiä kuvaa osaltaan myös se, että rahoitus- ja vakuutustoimialan edunvalvonta yhdistyi meilläkin viime vuoden alusta, kun Suomen Pankkiyhdistys ja Vakuutusyhtiöiden keskusliitto yhdistyivät uudeksi Finanssialan keskusliitoksi.

Hyvät kuulijat,

Hallitusohjelmaan sisältyy myös tavoite kehittää pitkäaikaissäätämisen verotusta kilpailun tehostamiseksi säästötuotteiden tarjonnassa. Tyypillinen eläkevakuutussäästäjä on nykyään aiempaa useammin pienituloisen nuori. Vapaaehtoisen eläkesäästämisen suosio on kasvanut jatkuvasti. Jos uusien eläkevakuutusten myynti jatkuisi samanlaisena, rikkoutuisi miljoonan eläkevakuutussopimuksen raja vuoden 2012 paikkeilla. Asia on siis tärkeä suurelle joukolle suomalaisia.

Jokaisen kansalaisen elämäntilanne on ainutlaatuinen ja niin myös eläkepäivien tarpeet. Tämän vuoksi on tärkeää, että yksilöllisen lisäeläkkeen voi käyttää eläkepäivinänsä haluamallaan tavalla ja että sen voi nostaa omia tarpeitaan vastaavassa aikataulussa.

Finanssialan keskusliitto on tehnyt aloitteen, jonka mukaisesti eläkesäästämisen verokannustetta laajennettaisiin koskemaan vakuutusyhtiöiden lisäksi myös pankkien ja sijoitusrahastojen säästötuotteita. Ehdotuksen mukaan säästöt tulisi voida siirtää eläkeiässä yksinomaan henkivakuutusyhtiöihin elinikäiseksi lisäeläkkeeksi.

Nykyinen käytäntö on se, että vapaaehtoisin eläkevakuutuksiin on vuoden 2005 alusta alkaen sovellettu pääomatuloverotusta. Tämän kolme vuotta sitten tehdyn uudistuksen ansiosta marginaaliveroaste ei enää vaikuta säästösomaan, vaan se muodostuu kulujen jälkeen maksujen ja sijoituksille saatavan tuoton perusteella.

Menettely on oikeudenmukainen sen vuoksi, että se asettaa pieni- ja suurituloiset pitkäaikaissästäjät samalle viivalle. Mitä pitemmäksi säästämisaika muodostuu, sitä enemmän säästäjä hyötyy säästölle kertyvistä verottomista tuotoista.

Toinen etu on se, että suhteellinen verokanta lisää valinnanmahdollisuuksia myös nostovaiheessa. Pitkäaikaissästön suuruus ei nimittäin vaikuta veron suuruuteen kuten ansiotuloverotuksessa. Näin ollen suurenkin säästösoman nostaminen olisi mahdollista yhdellä kertaa, jos säästäjä valitsisi tämän vaihtoehdon.

Oman terveyden ylläpitäminen vapaaehtoisten eläkesäästöjen turvin helpottaa osaltaan ikääntymisestä aiheutuvia, yksilöllisesti ja elämäntilanteen mukaisesti vaihtelevia kustannuksia. Juuri tässä yksilöllisessä valinnan mahdollisuudessa on mielestäni pitkäaikaissäätämisen perusidea. Sitä ei saa uudistuksessa hukata.

Pitkäaikaissäätämistä on tarpeen kehittää. Yksi keskeinen kehittämiskohde on selvästikin se, että säästäjän on kyettävä tekemään eri vaihtoehtojen kesken luotettavia kuluvertailuja. Kaikkien tuotteiden todelliset kulut on voitava tuoda selvästi ja yksiselitteisesti kuluttajien näkyviin. Kulujen ja niiden konkreettisten seurauksien ymmärtäminen ei saa edellyttää syvällistä asiantuntemusta. Säästäjälle olisi samalla tärkeää tehdä selväksi se, että kulut peritään myös siinä tapauksessa, että sijoitussidonnainen tuote ei tuotakaan.

Alhaisten ja kohtuullisten kustannusten edellytyksenä on se, että kilpailu markkinoilla toimii. Tästä syystä on olennaista taata, että asiakkailta on mahdollisuus valita eri sijoitusvaihtoehtojen välillä ja tarvittaessa myös mahdollisuus esteettä ja erityisesti ilman merkittäviä kustannuksia vaihtaa palvelun tarjoajaa.

Pitkäaikaissäätämisen hyödyt, kuten säästämisen hyödyt yleensäkin, riippuvat keskeisesti siitä, onnistutaanko säästöille saamaan riittävä tuotto kulujen jälkeen. Tuottojen kannalta taas on ensiarvoisen tärkeää, että sijoitusriskit hallitaan hyvin. Tästä syystä pidän tärkeänä, että pitkäaikaissäätämiseen liittyviä tuotteita voivat tarjota vain valvonnan piiriin kuuluvat finanssiyritykset.

Hallituksen tarkoituksena on jatkaa pitkäaikaissäätämisen kehittämistä niin, että kuluttajilla olisi mahdollisimman laaja valinnan vapaus ja palvelun tarjoajilla mahdollisimman tasapuoliset kilpailuedellytykset. Mielestäni Siva-työryhmän ehdotukset antavat tähän hyvän lähtökohdan.

Näillä sanoilla toivotan teille antoisaa keskustelua rahoitusmarkkina-asioiden parissa, ajankohtaisempaa aikaa tälle teemalle tuskin on!